

Nr 1361

av herrar Fälldin och Helén
om skolans arbetsmiljö.

Skolans arbetsmiljö är av avgörande betydelse för barnens trygghet och personlig utveckling. År 1970 framhöll dåvarande statsutskottet med anledning av motioner från bl. a. folkpartiet och centerpartiet att man hade "ett starkt intryck av att man på många håll hyser allvarlig oro över brister i skolans arbetsmiljö". Utskottet ansåg därför att skolans arbetsmiljöproblem borde analyseras och förslag om åtgärder tas fram.

Med anledning av detta uttalande från utskottets och riksdagens sida tillsattes utredningen om skolans inre arbete (SIA), vilkens förslag presenterats under hösten. Det innebär att utredningen arbetat under fyra år. Dess förslag kommer av allt att döma att bli föremål för riksdagsbeslut tidigast våren 1976 och eventuella åtgärder träda i kraft med början läsåret 1976/77, dvs. drygt sju år efter det att statsutskottet gjorde sitt uttalande. Den alltför långa tidsutdräkten mellan det att ett problem konstateras och att åtgärder vidtas är i sig ett av de viktigaste skälen för att beslutsfunktionerna inom skolväsendet bör decentraliseras.

Under den tid som förflutit sedan SIA tillsattes har naturligtvis ansvariga instanser – skolstyrelser, enskilda skolenheter, lärar- och föräldraorganisationer etc. – på olika vägar försökt komma till rätta med de problem som finns inom skolväsendet, och i riksdagen har en lång rad förslag till åtgärder lagts fram. Alltför många av dessa har skjutits på framtiden med hänvisning till pagaende utredningsarbete. Det gäller t. ex. kraven på minskat elevantal i undervisningsgrupperna, stopp för s. k. storskolor, insatser för att bevara skolor i glesbygdsområden m. m., möjligheter för lärare att alternera mellan olika typer av tjänster, särskild tid för klassföreståndarna att fullgöra sina uppgifter etc.

Det akuta läget i många skolor, inte minst i storstadsområdena, har emellertid gjort att det i längden inte gått att skjuta problemen framför sig, särskilt inte som det samtidigt växt fram en betydande lärararbetslöshet. Efter uppvaktning av lärarorganisationerna och framstötar i riksdagen föreslog därför regeringen hösten 1973 att 15 milj. kr. på tilläggsstat skulle ställas till förfogande för särskilda insatser i kommuner med stora problem i skolorna. För innevarande år har riksdagen ställt 30 milj. kr. till förfogande för samma ändamål.

Ett anslag av denna karaktär är betydelsefullt och ligger väl i linje med de förslag om decentralisering och flexibilitet inom skolväsendet som SIA lagt fram. Genom en extra resurstörstärkning kan man uppnå väsentliga

förbättringar i skolan, särskilt om insatserna koncentreras till skolor och områden med de största problemen. Till sin karaktär är anslaget av samma slag som den förstärkningsresurs på 0,03 veckotimmar per elev i länet som SIA föreslår skall stå till länsskolnämndernas förfogande i framtiden.

Bidraget till särskilda stödåtgärder har hittills utgått till personell förstärkning i undervisningen samt till förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet. Utvärderingen av hittillsvarande insatser visar på ett mycket gott resultat.

Enligt SÖ:s bedömning har de extra resurser som satts in vid akuta behov givit större resultat i den allmänna undervisningssituationen än om elevantalet skulle sänkts med någon elev per klass. Studieresultaten och arbetsron har förbättrats, vilket bl. a. har haft till följd att skolfrekvensen minskat. SÖ redovisar också exempel på att kostnaderna för skadegörelse i skolans lokaler kunnat minska från 6 000 kr./månad till 200 kr./månad genom förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet.

I en enkät till skoladministratörer, lärare, elever, fritidsledare och skolvårdar om erfarenheter av de särskilda insatserna på skolområdet har 96 % av de svarande uttryckt sig positivt om verksamheten, medan endast 4 % varit tveksamma. Man har över lag sett de extra resurserna som en viktig hjälp till främst invandrarelever, svagpresterande och mobbade, ensamma och otrygga elever.

Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna av de särskilda stödåtgärderna – alla personalkategorier vid de skolor som tilldelats medel anser att detta är det bästa som hänt skolan på länge – är det viktigt att de påbörjade insatserna fullföljs i avvaktan på ställningstagandena till SIA:s förslag.

För närvarande skall anslaget för särskilda stödåtgärder i första hand användas för åtgärder inom grundskolan och då framför allt högstadiet. Vidare skall i geografiskt hänseende bidrag främst utgå för insatser i storstadskommuner, men även kommuner med t. ex. stora invandrargrupper kan tilldelas bidrag. I ett inledningsskede, då man saknat erfarenheter av hur medlen bäst skulle utnyttjas, har en sådan begränsning varit motiverad. Vi tycker dock att det för framtiden finns skäl att utvidga användningsområdet såväl geografiskt som med avseende på vilka åtgärder som kan komma i fråga. Bidrag bör således kunna utgå även till kommuner utanför storstadsområdena, t. ex. utpräglade gleshygdskommuner. I dessa finns också betydande skolproblem, låt vara av annan karaktär än i storstadskommuner. För deras del hör bidrag kunna utgå även för att hindra nedläggningen av mindre skolenheter.

Intresset bland kommunerna för att få del av anslaget för särskilda stödåtgärder har hittills varit stort. Innevarande budgetår har bidrag söks till ett belopp som är mer än dubbelt så stort som vad som stått till förfogande, och det finns ingenting som säger att förhållandena skulle vara annorlunda nästa år. Exakt hur stort medelsbehovet då kommer att vara är dock svårt att bedöma, särskilt mot bakgrund av den utvidgning av användningsom-

rådet som vi föreslagit. Men uppenbart är att det avsevärt kommer att överstiga de 30 milj. kr. som föreslås i budgetpropositionen. Vi föreslår därför att riksdagen nu anvisar 50 milj. kr. för särskilda stödåtgärder på skolområdet under nästa budgetår och samtidigt ger skolöverstyrelsen i uppdrag att inkomma med förslag om ev. tilläggsanslag när medelsbehovet mera slutgiltigt kan överblickas.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi
att riksdagen

1. till Särskilda åtgärder på skolområdet anvisar ett i förhållande till budgetpropositionen med 20 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 50 milj. kr.,
2. begär att skolöverstyrelsen skall inkomma med förslag till ev. tilläggsanslag när medelsbehovet under anslaget kan bedömas mera slutgiltigt,
3. beslutar att utvidga anslagets användningsområde i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 24 januari 1975

THORBJÖRN FÄLLDIN (c)

GUNNAR HELEN (fp)